

Pregledni naučni rad
UDK:371.213:37.018
DOI:10.7251/ZND2106288H

ŠKOLA PO MJERI UČENIKA I NASTAVNIKA

Doc.dr Esma Hasanbašić¹⁵³
Internacionalni univerzitet Brčko Distrikt

Apstrakt: U XXI vijeku suočeni smo sa brojnim izazovima usljed pandemije virusa korona koja je narušila i poremetila okolnosti u kojima čovjek živi, radi i uči. Pored brojnih problema sve više uviđamo potrebu savremenog i efikasnog obrazovanja, kao i potrebe da je znanje ipak moćno oružije u prevazilaženju brojnih problema i poteškoća. Upravo iz tog razloga neophodno je raditi na obrazovnom sistemu koji je efikasan i po mjeri i učenika i nastavnika. Uglavnom smo ranije ukazivali na školu po mjeri učenika ili nastavnika, ali sada se javlja potreba za jačanje njihovih interpesonalnih odnosa i veću motivisanost kako onih koji znanje daju, tako i onih koji ga usvajaju. U ovom radu ukazaćemo na neke principe i ideje koje brojni autori naglašavaju, a koji su temelj jedne moderne i savremene škole. Upravo predstavljajući njihove ideje mi ukazujemo kako razvijanje kvalitetne škole i kvalitetnog vođenja može uticati na stvaranje škole po mjeri nastavnika i učenika.

Ključne riječi: škola, obrazovni sistem, nastavnik, učenik, voditeljsko upravljanje.

Karakteristike savremene kvalitetne škole

Jedan od zahtjeva koji se stavlja kao uslov za oblikovanje pretpostavki za razvijanje kvalitetne škole jeste i kvalitetno vođenje (Gossen i Anderson, 1996). Obilježje kvalitetne savremene škole jeste i vođenje kao model upravljanja i kontrole, a jedna od tajni uspješne škole jeste i demokratsko vođenje (Brajša, 1995, str. 130–131). Za razliku od manipulisanja, koje je u osnovi uticaj na druge protiv njihove volje, vođenje je proces uticaja na jednu ili više osoba s ciljem da promijene svoje stavove i ponašanje (Ammelbirg, 1993). Naime, i proces poučavanja je po svojoj prirodi i upravljački posao. Stoga, možemo govoriti i o modelim upravljanja u nastavnom procesu. Također, u kontekstu rasprave o razlici tradicionalne i

¹⁵³ esma.hasanbasic@hotmail.com

savremene nastave možemo govoriti i o šefovskom i voditeljskom upravljanju u nastavnom procesu, s tim što je šefovsko upravljanje imanentno tradicionalnoj a voditeljsko savremenoj nastavi. Tako, Viljem Glaser (Glasser, 1999, str. 18) smatra da škola ukoliko želi biti kvalitetna treba se odreći šefovskog i prihvatiti voditeljsko upravljanje, a nastavnici kvalitetne škole vode i nikad ne šefuju (Glasser, 1999, str. 17–26).

Proces vođenja je zahtjev koji se postavlja pred savremenu školu. Proces vođenja je odgovoran i zahtjevan proces kojeg, prema Pavlu Brajši (1995), karakteriše osam obilježja: vlastita aktivnost (htjeti nešto učiniti), snaga uticaja (na druge uticati), usmjeravanje prema ciljevima (zajedno s druguima nešto postići), sposobnost odlučivanja (nešto htjeti odlučiti), postupak sa sukobima (htjeti se suočiti sa ljudskim sukobima), izdržljivost (htjeti odstraniti slabosti), samokritika (emocionalna umjerenost) i komuniciranje (nekoga htjeti uvjeriti). U ovom kontekstu, uspješne vođe su aktivni, znaju motivisati, usmjeravati, odlučivati, postupati sa sukobima, izdržljivi su, samokritični i znaju razgovarati (Aigner, 1992, prema: Brajša, 1995, str. 12–16).

Tradicionalnu školu prepoznajemo po šefovskom upravljanju. Takvo upravljanje karakteriše:

- zadaci i načini rada učenika unaprijed se određuju, nema ustupaka i učenici se moraju prilagođavati i mijenjati;
- šef ne pokazuje, obično učenicima saopštava kako treba da rade, rijetke su prilike u kojima se postavlja pitanje učenicima da li se određena aktivnost može drugačije uraditi;
- šef nadgleda i ocjenjuje rad bez uključivanja učenika i ne ukazuje na mjerila kvaliteta;
- prilikom opiranja i negodovanja od strane učenika, šef najčešće koristi prisilu (kaznu) (prema: Glasser, 1994, str. 37–38).

Šefovsko upravljanje u osnovi obećava kontrolu, ali se to u praksi ne dešava. U tradicionalnoj školi značajan broj učenika i dalje ne poštuje pravila, a nastavnici su skloni zahtijevanju kazni za takve učenike i tako postaju šefovima i, u suštini, gube na djelotvornosti. U interpersonalnom smislu i ciljevima razvija se polarizacija: šef nastoji izvući najviše što može, a dati najmanje što može a, s druge strane, učenici pružaju što manje mogu a pokušavaju izvući ono što žele. Tako se razvija neprijateljski odnos između nastavnika i učenika (Glasser, 1994, str. 40), koji je poguban za kvalitet škole. Slična je situacija kada nastavnici u šefovskom upravljanju u ostvarivanju svojih ciljeva koriste nagrade, s tim što ostvaruju bolje rezultate od onih koji kao instrument koriste kaznu, jer nagrade ublažavaju atmosferu nepovjerenja.

Rezultat tradicionalnog šefovskog pristupa u interpersonalnom upravljanju školom jeste osjećaj učenika da školu doživljavaju stranom neprijateljskom, beskorisnom i gotovo ih je nemoguće prisiliti da bolje uče, da su u većoj mjeri angažovani i bolje rade. Zato je školi, da bi bila kvalitetna nužno voditeljsko kao zamjena za tradicionalno šefovsko upravljanje. Za razliku od tradicionalnog modela upravljanja, voditeljsko upravljanje u školi ima sljedeće karakteristike:

- Voditelj uključuje učenike u raspravu o kvalitetu određenog posla i vremenu potrebnom kako bi se obavio pa učenici mogu kazati i svoje prijedloge. Voditelj stalno nastoji prilagoditi aktivnosti sposobnostima i potrebama učenika.
- Voditelj (ili učenik kojeg izabere) pokazuje ili simulira aktivnost kako bi učenik koji je obavlja tačno vidio šta rukovodilac očekuje. Istovremeno, od učenika se neprestano traži mišljenje o mogućim poboljšanjima.
- Voditelj od učenika traži provjeru ili ocjenu kvaliteta vlastitog rada. Pritom se podrazumijeva kako voditelj priznaje da oni znaju puno o tome kako proizvesti visokokvalitetni rezultat pa će ih zato i saslušati.
- Voditelj učenicima olakšava rad, pokazujući ima kako je učinio sve da bi im obezbijedio najbolje materijale i radne uslove, te srdačno, blisko okruženje lišeno prisile (Glasser, 1994, str. 42–43).

Za savremenu školi važne su kompetencije nastavnika. S tim u vezi Ajanović i Stevanović (1998) navode sljedeće uloge savremenih nastavnika:

- Medijator (posrednik između nastavnih sadržaja i učenika),
- Animator i terapeut,
- Organizator,
- Analitičar svog i učenikovog rada,
- Istraživač i inicijator,
- Koordinator,
- Programer,
- Mentor.

Škola mora biti i inovativna. „Inovativna škola primjenjuje socijalne oblike učenja i savremene nastavne metode koje doprinose do razvoja nastavnih sistema, metodičkih inovacija i primjene brojnih savremenih didaktičkih principa koji doprinose efikasnijem usvajanju gradiva od strane učenika“ (Omerović, 2014: 44).

Razvijanje interpersonalnih odnosa nastavnika i učenika

S ciljem postizanja višeg nivoa angažovanosti učenika u nastavi, jedan od zadataka koji se stavlja pred nastavnika jeste i izgradnja pozitivnog interpersonalnog odnosa s učenicima. Prema Ericu Jensenu (2003) deset temeljnih elemenata za izgradnju bliskog odnosa s učenicima i čvrstih odnosa na dugi rok uključuje:

1. *Volite sami sebe* – Kako biste se mogli brinuti o drugima, morate se brinuti o sebi. Ne možete dati ono što sami ne dobivate. Učenici su vrlo revni opažači. Samo ako vi poštujete sami sebe, oni će osjećati da ste vrijedni poštovanja.
2. *Učite o svojim učenicima* – Upoznajte učenike pojedinačno. Neka ispune kartice u kojima daju podatke o sebi: gdje su rođeni, koliko imaju braće i sestara ili kućnih ljubimaca, koga vole, što im se sviđa, a što ne, koji su im strahovi, brige i problemi. Dva najvažnija pitanja koja im možete postaviti su: kako im je biti učenik i šta im je važno.
3. *Cijenite svoje učenike* – Razumijte pritiske i teškoće učeničkog života. Znajte koju vrstu napora i hrabrosti treba da bi se uopšte preživio dan. Otkrijte koliko vaši učenici osjećaju pritisak od kolega. Saznajte kakve akademske pritiske osjećaju. Da biste to uspjeli, trebate uložiti poseban napor da biste slušali bez prosuđivanja.
4. *Odajte priznanje svojim učenicima* – Zahvalite im na malim stvarima. Zahvalite im na velikim stvarima. Cijenite svaku, pa i najmanju stvar koju učine. Dajte verbalnu pohvalu, pišite poruke, dijelite zagrljaje, smješak, tople geste. Dajte im do znanja da su vam posebni i da vam je doista drago što ih poznajete.
5. *Slušajte svoje učenike* – Većina učenika smatra da ih niko ne sluša – ni roditelji, ni nastavnici, a ni njihovi prijatelji. Oslobodite vrijeme u razredu učenicima da govore o svom životu, radostima ili problemima. Čak i naizgled male stvari su velike. Možete li svojim učenicima biti par ušiju „bez određenog dnevnog reda“, stvarni slušalac otvorena uma i srca, bićete jedna od najvećih dragocjenosti u njihovom životu.
6. *Činite male ustupke* – Činite određene usluge. Donesite u razred popularnu muziku. Činite stvari koje mogu biti značajne, čak i ako to znači raspuštanje razreda trideset sekundi ranije, ili izostavljanje domaće zadaće preko praznika; sve pomaže.
7. *Uključite svoje učenike i dajte im važnost* – Pitajte ih šta misle. Dopustite im da učestvuju u donošenju odluka. Dajte im da biraju

kako će nešto činiti, sve dok su spremni da daju rezultate. Aktivno tražite njihove savjete. Sastavite savjetodavni odbor razreda. Pomozite učenicima da se osjećaju važno.

8. *Poštujte učenike* – Nikad se ne koristite potcjenjivanjem. Izbjegnite svaki sarkazam. Nagradite odluke učenika. Dajte im više odgovornosti čim je to moguće. Dosljedno provodite pravila, smjernice i dogovore. Održavajte svoja obećanja.
9. *Učenike tretirajte kao „mogućnost“* – Svakog učenika tretirajte kao potencijalni uspjeh, a ne kao prošlu zabilješku. Uzmite u obzir to kako su sjajni, čak i ako to nije očigledno u ovom trenutku, ili je sada prikriveno.
10. *Budite otvoreni s učenicima* – Podijelite informacije o sebi, tako da vas učenici upoznaju. Govorite o vlastitim radostima, uspjesima i izazovima. Učenicima predstavljate veliku priliku da uče o životu odraslih (Jensen, 2003, str. 298–299).

Prema Halbet Majer (Meyer, 2005), da bi nastavnik uspostavio kvalitetan interpersonalni odnos s učenicima treba da u nastavi uvaži principe djelotvornog vođenja razreda Jacoba Kounina:

- *Nastavnikova sveprisutnost*: uspješna nastava obilježena je time što učenici imaju osjećaj da nastavnik gotovo sve registruje i nadzire, čak i ako ne reaguje smjesta na sve. Učenici to znaju i prihvataju njegov zahtjev za vođstvom.
- *Ležernost i polet*: uspješan nastavnik posve se drži predmeta. Brine se za ravnomjeren tok nastave, izbjegava nepotrebne prekide (što ih izazivaju dogotrajne podjele na grupe ili opsežne disciplinske mjere). Malo je praznog hoda (na primjer, zbog dugotrajnog razvrstavanja prethodno nerazvrstanih folija za grafoskop) i malo užurbanosti (koja nastave, naprimjer, kad nastavnik u jedan jedini čas nagura previše gradiva).
- *Gipkost toka – metodički hod*: nema nikakvih ili je tek nekoliko neznatnih lomova; drugi korak glatko proizilazi iz prvog, treći dosljeno iz drugog koraka itd.).
- *Preklapanje sadržajnog rada, sređivanja organizacijskih poslova i prevencije ometanja*: uspješni nastavnici mogu ono što se smatra jakom stranom žena – istovremeno raditi više stvari: voditi nastavni razgovor, a usput umiriti nemirnog učenika. Organizacijski poslovi, primjena medija, podjela na grupe. Dobro su pripremljeni i obavljaju se bez zastoja. Ometanje se na komentarišu s velikom

bukom niti se ignorišu svjesnim odvrćanjem pogleda, već se otklanjaju neprimijetno i, što je više moguće, usput.

- *Cjelokupni razred na oku*: čak i kada se obraća pojedinom učeniku nastavnik drži cijeli razred na oku i vodi računa o tome da ispune vlastite zadatke ili bar slušaju trenutni razgovor.
- *Spretno vođenje prijelaza*: prijelaz s jednog koraka na drugi nastavni korak organizuje se jednoznačno i pregledno. Jasno se odvajaju počeci i završeci časova. Podržavaju se ritualizovanim gestama ili akustičnim signalima.
- *Raznolik i zahtjevan individualni rad*: dobru nastavu obilježavaju kratke, maštovito oblikovane faze individualnog rada, koje su prikladno formulisane i imaju primjeren nivo zahtjeva.
- *Prepoznavanje i izbjegavanje glumljene pažnje učenika*: neki učenici su svjetski prvaci u glumljenju pažnje. Uspješni nastavnici to prepoznaju, neko vrijeme tolerišu, ali pokušavaju smanjiti opseg „mock participation“ zanimljivim sadržajima i vještim radnim naložima (Meyer, 2005, str. 32–33).

Svrha savremene škole, prema Viljemu Glaseru (Glasseru, 1999), jeste da učenici u školi sve više rade kvalitetno, a uslov za to je da učenici vole raditi ono što se od njih traži. Da bi se to postiglo u savremenoj nastavi treba da nastavnici zadovolje četiri uslova:

- da učenici nastavnika poznaju i cijene kao osobu koja je kreirala ugodnu radnu klimu,
- da vjeruju kako je to što se od njih traži korisno,
- da su voljni dati sve od sebe i
- da su naučili vrednovati vlastiti rad i na temelju toga i poboljšati ga (ibidem, str. 79).

Obilježja savremene škole - škole budućnosti

S obzirom na kompleksnost teme pokušaćemo predstaviti najvažnija obilježja škole budućnosti. Govoreći o njenim odlikama i potrebama Vilotijević (2009) ukazuje šta takva škola treba da posjeduje, te ukazuje na najznačajnije karakteristike koje treba da ima savremena škola, tj. škola budućnosti:

1. Efikasna je ona škola u kojoj su svi učenici uspješni i u kojoj svaki pojedinac postiže onoliko koliko mu prirodni potencijali omogućuju. Pobjedničko učenje je moguće jer svi normalno razvijeni učenici mogu, uz primjenu

odgovarajućih metoda i postupaka i uz diferencirani rad, da postignu zadovoljavajuće rezultate.

2. U efikasnoj školi rad je raznovrstan i vrlo bogat i obuhvata ne samo učenje nego i zadovoljavanje najraznovrsnijih učeničkih interesovanja i potreba – intelektualnih, kulturno-umetničkih, sportskih, socijalnih. Škola je cjelodnevno pedagoški organizovana i u njoj učenici završavaju sve dnevne školske obaveze. Pored redovne, dodatne i dopunske nastave, učenici imaju i časove samostalnog rada (učenje, izrada zadataka, vrednovanje dnevnih postignuća). Nastavnici im pomažu da budu uspješni. Cjelodnevnom organizacijom produžava se školski rad i omogućuje intenzivniji pedagoški uticaj na učenike, škola se odupire negativnom uticaju ulice.

3. Nastava u školi treba da bude sistemski organizovana što znači da nastavni proces treba da bude zaokružen i da obuhvata stvaranje radne atmosfere, realizaciju planiranih zadataka i kontrolu ostvarenog. Povratna informacija prati cijeli nastavni tok pa učenici i nastavnik na kraju časa uvijek znaju da li su, i koliko su, ostvarili zadatke. Eventualne slabosti i propusti se na vreme koriguju.

4. U školi jedan nastavnik treba da organizuje i vodi nastavu iz više predmeta. Personalnom koncentracijom nastave u istom radi manji broj nastavnika čime se omogućuje da se nastavnik više bavi učenicom a ne samo predmetom. Time se potpunije ostvaruju i druge funkcije – vaspitna, savjetodavna, dijagnostička, evaluatorska.

5. Nastava treba da bude didaktičko-metodički raznovrsna i bogata. Preterana dominacija frontalnog oblika rada osiromašuje odjeljensku interakciju, vodi pasivizaciji učenika i učenička znanja čini reproduktivnim. Daleko više treba praktikovati saradničke oblike rada, rad u malim grupama i individualni pristup koji doprinose socijalizaciji, učenju učenja, a i djelotvorniji su.

6. Težište nastave treba da bude na misaonim aktivnostima učenika, na problemskom pristupu i praktičnoj primjenjivosti stečenih znanja. Učenik uvijek treba da zna zbog čega neki sadržaj treba da savlada i kakav je značaj toga sadržaja za njegov rad i život.

7. U efikasnoj školi postoji podsticajno okruženje za učenje, postoji jasna vizija razvoja, postavljaju se visoki ciljevi. U njoj vlada saradnička atmosfera,

rukovodstvo ne šefuje nego saraduje sa nastavnicima, a nastavnici ne naređuju učenicima nego sa njima saraduju.

8. Vrednovanje rada i rezultata je stalno i zasniva se na permanentnoj povratnoj informaciji. Vrednuju se ne samo nastavnikovi rezultati nego i kvalitet obrazovno-vaspitnog procesa u kome učenici treba da nauče kako treba učiti. Ocjena učenikovog rada treba da ima podsticajni karakter i da mu ukazuje šta i kako treba da radi. Pri ocjenjivanju uzimaju se u obzir ne samo učenikova postignuća nego i zalaganje, nivo vaspitanosti, interesovanja, etičke i druge vrijednosti. Neprihvatljivo je "istjerivati" uspjeh niskim ocjenama jer time se učenici odvrćaju od škole i ozbiljnog rada. Treba razvijati sistem samovrednovanja i pomoći učenicima da sami ocjenjuju kvalitet svoga rada, da uviđaju šta je u tome radu dobro, a šta može biti još bolje. V. Glasser tvrdi da nastavnikovo ocjenjivanje, pored drugih slabosti, ima i jednu ogromnu – ne podstiče učenike da bolje rade. On čak tvrdi da, kad učenici počnu učiti kvalitetno, neće imati potrebe za rangovanjem. Podsjećamo da je Pestaloci bio protivnik ocjenjivanja.

9. Organizacija nastavnih objekata i opreme treba da bude primjerena savremenom razvoju i potrebama. Škola treba da raspolaže sredstvima moderne informatičke tehnologije (računari i moderni multimedijalni sistemi) koja obezbeđuje stalnu povratnu informaciju, obogaćuje nastavni proces, omogućuje učenicima da sami sebe kontrolišu, a svakom pojedincu da napreduje svojim tempom. Organizacija nastavnog prostora treba da se usklađuje sa postavljenim ciljevima i prirodom nastavne građe što znači da učionički prostor i drugi prostori za rad i učenje treba da budu mobilni i da se prilagođavaju različitim oblicima rada (manje ili veće grupe).

10. Standardi uslova rada treba da budu takvi da omogućuju primjenu efikasnijih oblika nastave. Odjeljenje treba da ima do 24 učenika, veća grupa do 12, a manja do šest učenika.

11. Pedagoška organizacija i rad su efikasniji i djelotvorniji u manjim zajednicama učenika i nastavnika. Škola treba da ima do 24 učenička odjeljenja i najviše 650 učenika. U takvoj školi se svi nastavnici i učenici međusobno poznaju, saradnja je lakša i bolja, socijalna i emocionalna klima povoljnija.

12. Radnu normu nastavnika čine ne samo nastavni časovi nego i organizacija slobodnog vremena učenika. Nastavnik treba da ima do 15 časova

nastave, a ostatak do 20 časova treba da čine druge pedagoške aktivnosti (časovi učenja, stručno usavršavanje itd).

13. U savremenoj školi svi uče, ne samo učenici nego i pomoćno osoblje i nastavnici. Stručno usavršavanje, praćenje razvoja uže struke i didaktičko-metodičkih inovacija je stalna obaveza svakog nastavnika pojedinačno i škole u cjelini.

14. Savremena škola ima razvijenu pedagoško-psihološku službu koje čine jedinice Republičkog Zavoda za unapređivanje vaspitanja i obrazovanja. Zadatak službe je da podstiče unapređivanje obrazovno-vaspitnog procesa, saradnju između nastavnika i učenika, da razvija povoljnu socijalno-emocionalnu klimu u učeničkoj zajednici i saradnju sa đačkim roditeljima.

15. Roditelji treba da budu stalni saradnici i dio radnog sistema škole. Oni pomažu školi u ostvarivanju planova, unapređivanju rada, poboljšavanju materijalne osnove, ogranizaciji pojedinih aktivnosti, u saradnji škole sa organizacijama i institucijama u neposrednom okruženju.

16. U školi budućnosti se istražuje i eksperimentiše. Sve što je dostignuto treba da bude prestignuto jer ne postoji gornja granica kvaliteta. "I kad si na vrhu moraš se penjati" kaže poljski aforističar Stanislaw Ježi Lec. Zato istraživanje i primjena inovacija treba da bude stalna praksa svake dobre škole. Cilj je da rad sa učenicima ne bude zanatski i rutinerski nego stvaralački.

17. Kad se jedna tehnologija, kao što je ona po paradigmi Komenskog, maksimalno angažuje i iskoristi njenom "gornjom stranom" novi prodor je moguće učiniti samo pojavom nove tehnologije. Smatra se, kad je riječ o nastavi, da je rubikon pređen pojavom informacione tehnologije. Ova tehnologija je visoko kompatibilna sa prirodom nastavnog procesa. Nova informaciona paradigma nastave temelji se na inteligentnoj komponenti (čipu). Informaciona tehnologija je sve minijaturnija, sve moćnija, sve jeftinija i sve dostupnija školama.

Svi ovi prijedlozi jasno ukazuju kako i na koji način treba da funkcioniše škola budućnosti. Ovim najbitnijim karakteristikama, svakako treba dodati i osnovne ciljeve obrazovanja na kojima se rad u takvoj školi mora zasnivati. U Preporuci generalnog sekretara Evropskog savjeta iz 1989. godine kao opšti ciljevi obrazovanja u Evropi naznačen su i:

- priprema mladih ljudi za sticanje pozitivne i realne slike o samom sebi, koju će realizovati u ličnim, društvenim i zajedničkim prilikama;
- priprema za život u demokratskom društvu što u sebe uključuje kako saznanja o pravu, osnovnim slobodama, dužnostima i odgovornostima građana tako i pružanje pomoći mladim ljudima za uključivanje u javni život;
- priprema za rad koja treba da omogućiti širok pogled na rad i teorijski uvid u prirodu i oblike rada i radnog iskustva;
- priprema za kulturni život kako bi mladi ljudi znali da nađu izvore za bogaćenje ličnosti i uključe se u duhovno, kulturno, istorijsko i naučno nasljeđe i budu pripremljeni za život u multikulturnom društvu.

Pored ovih važnih smjernica i karakteristika škole po mjeri učenika i nastavnika škola mora da razvija ljubav prema učenju kako kod učenika tako i kod nastavnika kojima je neophodno permanentno obrazovanje tokom čitavog profesionalnog rada i usavršavanja (2016). Koliko je važan aspekt interpersonalnih odnosa u nastavi svih sudionika, te koliko su kompetencije nastavnika važne u nastavnom procesu govorili su mnogi domaći autori (Branković, Ilić, 2003; Macanović, 2019; Matijević, Radovanović, 2011, Omerović; 2016; Vilotijević, 2009). Upravo zbog toga škola po mjeri učenika i nastavnika je potreba današnjeg vremena i turbulentnih dešavanja koja zahtijevaju efikasnije učenje i empatiju prema znanju.

Zaključak:

Promjene u obrazovnom sistemu i promjene u školi su neophodne, ali u onim granicama koje ne ugrožavaju osnovnu ulogu i funkciju škole. Današnja škola je, međutim, previše konzervativna, ne mijenja se u skladu sa društvenim potrebama i tome dovodi u pitanje svrhu svoga postojanja i uloge koju ima u društvu (Macanović, 2015). Dinamične promjene dovode do toga da znanje brzo zastarjeva, te nam je neophodna škola budućnosti koja daje dobru osnovu za buduće učenje, koja će nas medijski opismeniti i osposobiti za kritičko razmišljanje, tj. naučiti kako da analiziramo podatke, da prosuđujemo argumentima i postavljamo prava pitanja. Aktivnost škole svedena na sadržaje propisane programima nastavnih predmeta suviše je uska da bi doprinijela razvoju prirodnih potencijala svakog učenika. Zato se ona u savremenoj i budućoj školi mora širiti i obogaćivati. U strukturi njenog rada daleko više mjesta treba da dobiju aktivnosti kroz koje će se učenici pripremati za bogato učešće u demokratskim procesima, za shvatanje društveno-ekonomskih i tehničko-tehnoloških promjena, za sudjelovanje u kulturnom životu i uživanje u kulturno-umjetničkim ostvarenjima, za zdravo življenje i kreativno korišćenje slobodnog vremena, za cjeloživotno učenje. Iz razuđene i bogate školske aktivnosti

treba da izrasta moralna ličnost sa formiranim pozitivnim vrijednosnim orijentacijama, altruistična i spremna da shvati i stavove i potrebe drugih. Ukratko, vannastavne aktivnosti – kulturno-umjetničke, tehničke, sportske, estetske, humanitarne, zabavno-rekreativne i druge moraju dobiti daleko veći značaj, biti bogatije i raznovrsnije i zauzimati mnogo više vremena u radu škola. Nastava je samo jedan, ali ne i jedini vid rada škole. Obrazovanje svakako mora da bude prioritetni zadatak škole, ali podjednako važan zadatak je i vaspitanje učenika, te formiranje zdrave i svestrane ličnosti. Škola mora da mijenja svoju funkciju i organizaciju rada, da prati promjene koje se dešavaju u društvu, da bude aktuelna, da nauči djecu kako da uče i vole školu, jer samo na takav način ona će imati pravu socijalizatorsku ulogu i biti jedna od najbitnijih karika u razvoju savremenog društva. Upravo škola budućnosti i promjene koja ona nudi su odgovor kakvu školu trebamo i želimo u XXI vijeku. Ipak, ovu temu ćemo završiti sa jednom Tofflerovom (1981) konstatacijom da u XXI vijeku neće biti nepismen onaj koji ne zna da čita i piše, nego onaj koji ne želi da uči. Ova misao najbolje oslikava sve one aspekte kojima društvo treba da teži, te ukazuje kakvo nam je obrazovanje potrebno u novom vijeku.

Literatura:

1. Ajanović, Dž, Stevanović, M. (1998). Školska pedagogija: Sarajevo: Prosvjetni list.
2. Ammelbirg, G. (1993). Mitarbeiter richtig motivieren. Düsseldorf: ECON.
3. Brajša, P. (1995). Sedam tajni uspješne škole. Zagreb: Školske novine.
4. Branković, D., Ilić, M. (2003). Osnovi pedagogije. Banja Luka: Comesgrafika.
5. Glasser, W. (1999). Nastavnik u kvalitetnoj školi. Zagreb: Educa.
6. Gossen, D. i Anderson, J. (1996). Stvaranje uvjeta za kvalitetne škole. Zagreb: Alinea.
7. Jensen, E. (2003). Super-nastava – nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje. Zagreb: Educa.
8. Macanovic, N. (2016). Škola u XXI vijeku – vaspitanje i obrazovanje bez nasilja. U Zborniku: Istraživanja u psihologiji. Izazovi vaspitanja i obrazovanja u teoriji i praksi. str. 137-158. Banja Luka: Filozofski fakultet.
9. Macanović, N. (2015). Pedagoške aktuelnosti. Banja Luka: EDC i Udruženje nastavnika i saradnika Univerziteta u Banjoj Luci.
10. Macanović, N. (2019). Kompetencije i društvo znanja. U Zborniku: Društvo znanja. str.7-19. Banja Luka: Centar modernih znanja.

11. Matijević, M. i Radovanović, D. (2011). Nastava usmjerena na učenika. Zagreb: Školske novine.
12. Meyer, H. (2005). Što je dobra nastava? Zabreb: Erudita.
13. Omerović, M. (2014). Vrednovanje pedagoškog rada u školi. Tuzla: OFF-SET Tuzla.
14. Omerović, M. (2016). Metodika nastavnog rada. Tuzla: OFF-SET Tuzla.
15. Toffler, A. (1981). Future shock: The third wave. New York: Bantam Books.
16. Vilotijević, M. (2009). Promenama do efikasnije škole budućnosti. U Zborniku: Buduća škola. str.713 – 750. Beograd: Srpska akademija obrazovanja.

SCHOOL MADE TO MEASURE FOR STUDENTS AND TEACHERS

***Abstract:** In the 21st century, we are facing numerous challenges due to the coronary virus pandemic that has disrupted and disrupted the circumstances in which man lives, works and learns. In addition to numerous problems, we are increasingly recognizing the need for modern and efficient education, as well as the need for knowledge to be a powerful weapon in overcoming numerous problems and difficulties. It is for this reason that it is necessary to work on an education system that is efficient and tailored to both students and teachers. We used to point out a school tailored to students or teachers, but now there is a need to strengthen their interpersonal relationships and greater motivation for both those who give knowledge and those who adopt it. In this paper, we will point out some principles and ideas that many authors emphasize, and which are the foundation of a modern and contemporary school. Presenting their ideas, we point out how the development of a quality school and quality leadership can influence the creation of a school tailored to teachers and students.*

***Keywords:** school, education system, teacher, student, leadership management.*